

V torek, četrtek in sobota
izhaja in velja v Mariboru
brez pošiljanja na
dom za vsa leta 9 gl. — 4 k.
za pol leta . . . 4 . . . 20 . . .
za četrt leta . . . 2 . . . 20 . . .

Po pošti:
za vse leta 10 gl. — 4 k.
za pol leta . . . 5 . . . 10 . . .
za četrt leta 2 . . . 60 . . .
Vredništvo in opravništvo
je na stolnem trgu (Dom-
platz) hiš. št. 184.

SLOVENSKI NAROD.

Oznaka:
Za navadno dvestopen-
sko vrsto se plačuje
6 kr., če se tiskuje 1krat.
3 kr., če se tiskuje 2krat,
4 kr., če se tiskuje 3krat.
veče pisaneke se plača-
jejo po prostoru.
Za vsak tisk je plačat-
kolek (štampelj) za 30 k.
Kotopisi se ne vračajo,
dopisi naj se blagovoljno
frankujejo.

Št. 50. V Mariboru 29. aprila 1869. Tečaj II.

Tabor v Brdah

25. t. m. je sijajno dovršen. Obiskovalcev je bilo 7 do 8000, vse resolucije so bile enoglasno sprejete, občna, nepopisljiva navdušenost. Med taborovanjem je neprenehoma dež rosil, — po dokončanem taboru se je pa tako vtil, da smo se vsi do kože premočili. Dr. Žigon pozdravljali v kratkem pa jedrnatem govoru v imenu osnovalnega odbora došle taborite in nasvetuje dr. Tonkli-ja za predsednika.

Predsedoval je dr. Tonkli, med njegovim govorom (1. točka) ga je pa dr. Žigon namestoval. Drugo tečko, o zedinjenji Slovenije je izvrstno in s posebno navdušenostjo zagovarjal preprosti kmetovalec Ivan Toros iz Medane. O tretji točki je govoril E. Klavžar in zraven slov. uradovanja v javnih uradih je sprožil tudi tirjatvo: naj slov. poslanci v Goriškem dež. zboru govoré slovenski in naj se zborovi sklepi tudi v slov. jeziku vladi predlagajo. (Enoglasno: Hočemo, tirjamo!)

Dr. Lavrič je o četrti točki prav dobro zagovarjal potrebo dobrih ljudskih šol, posebno tudi v Brdah, kjer ni skorej nobene, in podučevanje v vseh javnih šolah v slov. jeziku.

Vrli Solkanski župan, gosp. Matija Doljak je razlagal korist in potrebo Predelske železnice za našo deželo, in povdarjal, da gledé na to, kar je morala naša dežela za druge žrtvovati — je moramo ne le vladi priporočati, ampak naravnost od nje tirjati. — H koncu se zahvaljuje še predsednik za navdušenost in za lepi red in sklence s: živio cesar in živila Slovenija!

V Mariboru, 28. aprila.

„Kdor pri nekterih stvareh pameti ne zgubi, je nima, da bi jo zgubil!“ Tako je nekđaj razmere med dogodivščinami in človeško glavo opisal mož, ki je imel vsakako toliko pameti, da bi je bil lahko nekoliko zgubil, ko bi bilo ravno prišlo do tega. To samo že nam je porok, da je bil predstojéči izrek nekđaj resničen. Dandenes pa je zgubil nekoliko svoje prvotne resnice in z njo tudi veljave. Znano je, da se je človeška glava tekom časa razvila in nekteri trdè, da je rastle v razviti glavi tudi človeško bistroumje. Naj bo že temu kakor hoče, to vemo, da sedanji čas človeška pamet ni več tako plašljiva, da bi se pri vsakem mahljaji na podložnikovo glavo izselila iz nje. Kdor je kaj pridá časa travo tlačil, dobil je tako trdih orehov med zobe, stavile so se mu tako grjačaste tirjatve do njegove pameti, da si semtertje res ni vedel pomagati, da pa se je vsemu temu navadil, tako da mu zdaj le še po glavi zabrenči, ko bi bil nekđaj že zrel za preskrbovanje kakega deželnega zbora. Mesto da bi kar naravnost glavo

zgubil, v novi eri človek pri nekterih dogodbah samo zastoče, zdihne, z glavo strese ali pa jekleno zakolne, kar je odvisno od narave, odgoje, stanu, starosti in pa od odkritosrčnosti. Često tudi pravi, da človek ne vé, kaj bi rekel. Z vsem tem pa še nikakor nočemo reči, da vsakemu zdihljaju ali vsaki kletvi denašnje dobe odgovarja ravnopezna zgubljena pamet v prejšnjih časih, saj je posebno v nekterih krogih utrjena misel, da je novomodični liberalizem ves svet tako niveliziral ali spravil pod eno kapo, ka se je pogubil vatal, na katerim bi se dal določiti razloček med pametjo tekočega in pa preteklih stoletij. Tako n. pr. smo prepričani, da bi ne bila imela sledeča dogodbica za časa Bacha ali če hočemo tudi za časa kralja Faraona nič drugačnega upljiva na človeško mišljenje, kakor ga bo imela, če jo mi povemo v denašnjem listu.

Pisatelj, ki jo je prvič priobčil slovenskemu svetu, pa naj nam ne zameri, če dogodbico nismo popolnoma v spominu ohranili — lista, kjer je prvič zapisana, nimamo ravno pri rokah. — Za časa g. Zarnikovih „originalov“ sta živela na Dunaji oče dveh otrok in pa slovenski student, ki sta bila oba samo v tem enaka, da ni eden ni drugi ni znal angleškega jezika. Oba sta imela tudi dve potrebi, ki ste bili pa različni. Meščan je potreboval učitelja, ki bi njegova otroka naučil, česar oče ni znal — angleški; slovenski študent pa si ni ničesar živeje želel kakor nekaj zaslužka za vsakdanji živež, ker od doma ni imel, kar se izpod palca izmiče. Ne vemo, kako ste se pri znani lastnosti našega študenta to dve potrebi dali pobratiti, samo to vemo, da je postal naš študent učitelj angleškega jezika pri dunajskem meščanu. Uk je moral vidno dobro napredovati, kajti nekega lepega dne je bila pri meščanu skušnja iz angleščine, h kateri jih je bilo nekoliko povabljenih, ki so znali in umeli Albijonovo besedo. Otroka sta učitelju prav dobro odgovarjala, ali izvedenci so trdili, da to kar govorita, — ni angleščina. Na to obligatni začuden spogledi med otroci, poslušalci in očetom in pa skesana spoved od strani študenta. Kako se je naš rojak izvil iz tesnega položaja, tega nam zgodovina ne pripoveduje, samo to se je razvedelo, da je bil nemška otroka namesto angleščine prav dobro naučil — trde pismene slovenščine po Janežičevi slovnici.

Brž ko ne že tudi naši potrpežljivi bralci, če tudi nespodobno ne kolnejo, vsaj z glavo tresejo in nam očitajo, zakaj jim to norčavo dogodbo pripovedujemo v resnem političnem oddelku, a ne pod črto, kamor bi spadala, ko bi bila — nova! Ako dokažemo, da se nam utegne enaka prigodba primeriti še v našem narodnem življenji, mislimo da smo obojno očitanje deli ob moč. Poskusimo!

Ko bi se hoteli č. bralci potruditi in vzeti 29. št. „Slov. Nar.“ tekočega leta v roke, našli bi v njem okrožnico c. kr. predsednika vi še sodnije v Gradcu, in bi v enem oddelku brali: „Velevam, da se imajo vsi oni predstojniki, kakor tudi vsi oni nižji uradniki koncipisti in manipulanti celjskega okrožja, kateri slovenskega jezika celo nič ali dovolj ne znajo, jezika z vso mogočo pridnostjo naučiti, sicer bi si imeli nasledke svoje zanikernosti sami pripisovati!“ Mi kakor vsak pameten človek smo mislili po tej okrožnici, da se imajo uradniki učiti onega pismenega slovenskega jezika, kakor se uči v naših šolah po Janežičevi slovnici, Bleiweisovem in Miklošičevem

Listek.

Narodopisne slike iz našega naroda.

IV. Baba.

(Konec.)

Stari so djali: non culibet licet adire Corinthum. Murko je ta rek v svojem besedniku tako-le prevedel: kdor hoče iti na Dunaj, mora pustiti trebuh zunaj. Tačas, ko sem jaz na Dunaj študentovat se podal, za ta resničen pregovor še nisem vedel. Vzel sem, kdo mi bi zameril, trebuh tudi seboj, in ta mi je veliko sitnarij delal. Že v prvih šestih tednih sem tiste belice potrosil, ki so jih mati pet let hranjevali, da ni nobeden domači vedel za nje. Študent živi kakor mesec, zdaj je sit, zdaj lačen; zdaj se smeji iz polnega obraza, zdaj zopet klaverno mrli ves votel v znamenji ščipa. Dijak je kakor vrabelj, zmerom je lačen, zmerom bi kaj zobal. Kakor sem rekel, trebuha nisem zunaj Dunaja pustil, in ta je bil pozneje moja največa nadloga. Le malokdaj sem ga toliko napasel, da je lepo okroglo obliko polne lune kazal, še hvala! če sem ga v prvem ali zadnjem kraju ohraniti mogel. Poln trebuh, pravijo pedadogi, se ne uči rad. Verujte Ruperto multum experto, prazen pa nikakor ne.

Nekega jutra nisem, razen klobuka na glavi nič okroglega več v vsem svojem imenji gleštal. Kamo sreče, da sem imel le za enega „šostarja“, kakor so tačas dijaki male krušice imenovali, da ga bi bil mogel spotoma v kolegij lepo krhel za krljem iz žepa v usta „spresti!“ Kaj sem storil? Pomagal sem si, kakor sem videl, da si drugi tovariši v enakih stiskah pomagajo. Razgrnil sem robec čez mizo, vzel iz omare štiri novo oprane srajce, jih na sred robca del, nasprotne robčeve egle na skriž zvezal, culico lepo pod pazduho vzel, ter tako brhko na njej jahal v notranje mesto „k strijcu“, ki je tačas na Lobkovičevem trgu svojo rezidenčijo imel. Ker morebiti nekim bralcem ne bo poznano, koga smo studentje tačas za strijca

imeli, povem da je bil „strijc“ eufemizem za c. kr. glavno založnico. Kakor je neumno, če kdo na krčminala kavanina vrata potrka, predno noter stopi, ravno tako neumno je bilo od moje strani, da sem na vrata založnice, in sicer prav pohlevno in rahlo potrkal. Trikrat sem trkal, ter z nastavljenim ušesom prisluškiaval, ali mi bo kdo se oglasil s: svobodno! Ker se mi pa tudi na moj tretji potrkclaj od znotrej nobeden ni odzval, mislim si po konvencionalnem pravu imas zdaj pravico tudi neprijavljen vstopiti. Korajžno pritisnem kljuko, ter odprem vrata. — Joj mene! nisem vedel v prvi mah, ali bi noter stopil, ali bi zbežal od koder sem prišel, ali kaj bi? — Velika sobana je bila natlačeno polna vse samih zamusanih candravih grdi, starih bab, vsaka s svojo večjo ali manjšo culico pod ramo. Ne bom se zlagal, če rečem, da jih je gotovo bilo kakih štiri do pet sto. Iz na stečaj odprtih vrat je tako neznan duh, ali prozaično govorjeno smrad v mene puhnil, da me je skoro znak podrli. Naj raje bi bil pobegnul, pa moja telesna kuhinja je bila v znamenji ščipa, drugače ni kazalo, nego z rezignacijo stopiti v te babje vice. Postavil sem se kot zadnji v red. Pa ni dolgo trpelo, so se že tudi mlajši udje na moj hrbet priklepali. Cigan se nazadnje še celo na batine privadi, kaj se ne bibil moj nos na babji smrad! S prva me je bilo malo sram, nisem se upal daleč okrog sebe pogledati, pa tudi to sramežljivost sem že v prvih minutah prebil. Saj pa tudi res ni bilo nobenega pametnega razloga, zakaj bi se moral sramovati. Začel sem, s prva se ve da še malo boječe, okolo sebe se ogledavati, ter družbo muštrati, v katero sem kot siromasni slovenski dijak prav po nedolžnem zapadel. Molele so izmed bab, enako kohortnim praporcem v kakej rimski legiji, posamezne možke glave, ki jih je bilo prav lahko prešteti. Vsi, kolikor nas je bilo v sobani smo stali samo v eni vrsti, kakor jagode, ki so na motvozu nabrane. Naša vrsta je bila gotovo petkrat tako dolga kakor sobana, in zato se je morala petkrat prevogniti, in tako so neke vrste gori, druge pa doli, ali pa med seboj nasproti gledale. Vsakih pet minut je bil eden odpravljen, in vsa vrsta se je za pol koraka naprej premeknila. To naše gibanje je bilo zelo podobno

berilu; da se imajo učiti onega pismenega jezika, kateri se je prejšnjim vladam razumljiv in sposoben dovolj zdel, da je v njem na državne stroške izdala kazenski in državljanski zakonik, slovensko juridično-politično terminologijo, mnogo drugih postav in državni zakonski list; mislili smo, da se imajo učiti uradniki onega pismenega slov. jezika, katerega pišejo in rabijo slov. časniki in slov. knjige, katerega stav v nekaterih stavkih v lanskim deželnem zboru Kranjskem in Goriškem govorila zastopnika sedanje vlade, pismenega jezika, katerega se je n. pr. posluževala tudi dunajska vlada, kadar hoče od narodov kaj več imeti, nego kar more z eksekucijo od njih tirjati, n. pr. ob vojskanih časih patrijotizma in nitja za ranjene.

Tako so menda okrožnico umeli tudi uradniki sami, katerih nekoliko poznamo, ki se po Janežičevi slovnici in z navedenimi pripomočki prav pridno in tudi vspešno učé pismenega slov. jezika. Tako menda sodi vsakdo, komur je prišla predsednikova okrožnica pred oči, tako pa menda ne misli samo slavna viša deželna sodnija v Gradcu. V naših dopisih „od Drave“ smo priobčili nekoliko odlokov više dež. sodnije, v katerih sama komentira — in kako komentira! — okrožnico svojega predsednika ddo 16. febr. 1869. Eden teh odlokov, ki govori o vlogi, v slovenskem pismenem, književnem jeziku izročeni, nosi datum 18. januarja t. l. in pravi o pismenem jeziku, „da je tudi za rojene in v slovenščini vajene Slovence (uradnike) manj razumljiv“, da ni v „deželi navaden“ (landesüblich) in „da je v mariborskem okraji (hierorts) sploh nerazumljiv.“ Denes leži pred nami ravno taka odloka više sodnije, ki nosi datum 3. marca t. l. V tej se je pismo — slovenska prošnja med drugimi razlogi zato zavrgla, „ker so izrazi in pojmovi, katerih se pritožba poslužuje različni od deželnega „windisch“ jezika (von der landesüblichen windischen sprache theilweise abweichend) in zato težko umljivi.“ Ako si ta dva pisma više dež. sodnije hočemo v našem jeziku raztolmačiti, vidimo iz njih, da v dejanskem uradovanji viša deželna sodnija pravice pripoznava samo okrajnemu, torej od okraja do okraja premenljivemu, „windisch“ dialektu, in onemu „jargonu“, katerega lomijo nekteri, kakor g. predsednik sam priznava, v slovenščini malo ali celo nič podučeni uradniki. Mi tu ne bomo prašali, kje za Boga je v državnih osnovnih postavah paragraf, ki stavi dialekte nad splošni jezik in daje prvim tako liberalno ono pravico, ktere svojemu jeziku ne moremo priporiti; mi ne bomo vprašali po knjigah in časopisih, iz katerih bi se lahko naučili uradniki onega kancelijskega „jargona“; mi ne bomo razvozlašali one „zwiespalt der natur“, ki je med predsednikovo okrožnico in med odloki više sodnije; mi ne bomo na pomaganje klicali ustavnega § 19; mi ne bomo izpe-ljavali nasledkov, ki bi izvirali iz tega, ko bi se pisanje v „landes- und ortsüblich“ jezikih gledé nemškega jezika za načelo postavilo n. pr. na gorenjem Štirskem, kjer ima — da samo en izgled postavimo — beseda „niedertrachtig“ in „g'moan“ pomen „ponižnega“, torej celo drugačnega, skoraj nasprotnega kakor v pismenem nemškem jeziku; mi o vsem tem ne bomo govorili, dasiravno bi bili to v sedanjih neplodnih političnih časih jako hvalni predmeti. Samo eno hočemo izreči in že o pravem času svariti. Ako viša deželna sodnija dejansko tolmači okrožnico svojega predsednika tako kakor kažejo tu navedeni odloki, torej v smislu dialektu in „jargona“ slovenskega jezika, potem se zna pri skušnji teh uradnikov primeriti kar se je primerilo našemu dunajskemu meščanu in slov. študentu gledé angleščine; jezik katerega bodo uradniki znali, ne bo oni katerega želi viša sodnija. Ali bodo na to sledili tudi „obligatni pogledi“ in bo zadostila „skesana spoved“, ali pa bo g. predsednik držal, kar je zažugal, „da si imajo namreč uradniki nasledke svoje zanikernosti sami pripisovati — vsega tega ne vemo, nas tudi ne briga. Mi smo storili svojo dolžnost in rešili dano obljubo, za drugo si roke umijemo v nedolžnosti.

Iz državnega zbora.

Govor poslanca dra. L. Tomana proti osnovi postave o ljudskih šolah

(Konec.)

Ako se Vam je poprej že gledé drugih važnih faktorjev v človeškem življenji dokazalo, da svoboda v tej postavi ni našla prostora, pravim Vam jaz, da tudi v tem obziru, katerega jaz zastopam, v tej postavi pogrešam vsako svobodo, kajti sicer bi se bilo predstoječe vprašanje prepustilo dežel-nim zborom, da bi ga bili rešili.

Pa si bom dovolil, postavo še iz družega obzira ometati. Trdim, da je v materijalnem in bistvenem obziru popolnoma napačna.

Sicer nisem učitelj, a zdi se mi, da ni treba, ka bi bil učitelj, zdi se mi, da je treba le sploh katero ljudstvo poznati, ne morebiti izključljivo nemško-avstrijsko ali katero drugo avstrijsko ljudstvo, ampak da je treba le katero izmed ljudstev poznati, kakršna so sploh zdaj v Evropi, in se ne bo moglo trditi, ka bi se smelo od otroka kmečkih roditeljev toliko tirjati, kakor se gledé uka od njega tirja v §. 3, ampak pritegnilo se mi bo, da se je storilo v postavi več, kakor je potrebno in nujno, storilo na škodo vspešnega podučevanja.

Gospoda moja! Kaj se tirja v ljudski šoli? Kaj naj se otroci učé? „Verouk“, to je naravno. Na dalje je v postavi s kratka brati „jezik“. Tu se ne vé, ali naj se otroci učé jezik govoriti, brati ali pisati. In na kateri jezik se je tu mislilo, na materini, ali na kateri drugi. — Branje je v §. 3 popolnoma izpuščeno. Čudno je, da se branje v §. 21 naravnost naveda med učnimi predmeti, v §. 3 pa ni omenjeno. Tako postavodajstvo, to moram reči, zdi se mi vsaj precej površno delo. — Otroci se morajo na dalje učiti najvažnejega iz prirodoslova, iz zemljepisja in iz zgodovine s posebnim obzirom na njih očetnjava in pa ustavo svoje očetnjave. V §. 21 se lahko prepričamo, da morajo otroci vse to popolnoma znati, kader 14 let stari šolo zapusté.

Gospoda moja! Pri takih okoliščinah bi morali še mi vsi v šolo iti, kajti dasiravno smo tukaj ustavo naredili, vendar se vsak dan o njej pričkam. Eden trdi to, drugi ono, mi menda sami ustave popolnoma ne poznamo, in otroci, ki bi se hoteli pri spremljivem političnem življenji v Avstriji ustave temeljito naučiti, morali bi se skoraj vsako leto iz novega (da capo) učiti. (Pravo! v desnici in sredini.) Na dalje se tirja geometrično oblikoslovje, telovežbanje za kmečke otroke, ki že itak od domačega dela utrujeni v šolo prihajajo.

Vprašam Vas — in zadeva je jako resna — ali ste v poštev jemali avstrijske razmere in razmere avstrijskih narodov, ali sploh katerega naroda, ko ste določevali take abstraktne učne predmete?

Našim narodom je treba, da se vsak popolnoma nauči materinega jezika, ker mu le ta more pomagati, da si pridobi še drugih znanosti, potem pa je treba, da se otrok seznani s tem, kar tirjajo posamezni poklici. Ljudstvo naj se uči, kako naj si primerno zida svoje hiše, kako naj skrbi za čista, zračna in svetla stanovanja, kako naj si pripravlja svoj živež. Otrok naj se podučuje, da bo poznal človeka, ka bo vedel, kako naj se gledé hrane in zdravja vede, kader mu zdravnik ni pri rokah; otrok naj se uči, kako se polje obdeluje, kako se gozdi zboljšujejo; otrok naj se vadi najpo-trebnejih hišnih del in domače industrije.

Ali je vsega tega kaj v postavi najti? Ne! Vi hočete ustvarjati učene, pa petnajst let stare kmečke dečke. Po 15. letu naj se hodijo 5 let sprehajati, kasneje stopijo v vojsko in gospodje so storjeni. Kdo bo pa delal, kdo ustanovljal državno blagostanje, kdo bo plačeval davke, za to bodo morali seveda oni gospodje skrbeti, ki hočejo med kmečke otroke razdeliti take svobodnostne vednosti.

gibanje tiste gliste, ki se jej trakulja pravi. Prvi val še ni do repa prišel, ko se je že drugi pri glavi vzdignil, in počasi skoz vse posamezne člane cele vrste prevozil.

Ni dolgo trpelo, in jaz sem bil sred te babje armade, ali boljše rekoč babjega morja! Pred menoj baba, za menoj baba, na desno baba, na levo baba, kamor sem se god ozrl, nič kakor baba, pa baba, ter baba. Koga ne bi taka situacija na babje študije napotila? Ker so naši redovi gori in doli po sobani stali, sem imel pri vsakem slednjem premikljaji drugo babjo podobo kot vis à vis pred seboj. Zdaj je stala ena pred menoj, ki je bila vsa mahova pod nosom. Jaz sem bil tačas še mlečen fantalin, pa sem zelo korpel po tem, da mi bi bilo kaj žime pod nosom zraslo, in zato sem bog in bogme babi baruse zavidal. Pet minut sem imel časa to barusasto babjo glavo študirati, kar se zopet redovi premaknejo. Pred mene se vstopi zdaj ves bradovičast obraz. V očigled teh bradovic so se mi zavidne misli na baruse hitro razpihnile. Bradovica je gotovo zelo nepotrebna stvar, naj že bo kjer god hoče; če je pa na lici, ali celo na nosu, tam pa ni samo nepotrebna, nego zelo nevšečna. Moja vis à vis baba je imela teh nepo-trebnih in nevšečnih izrastlik precejno število. Z vsemi je živela v miru, samo z eno, ki jej je kakor mali keberček na nosu sedela, je imela hud boj. Ta je bila vsa razbrčkana, in celo žig se je na njej poznal, pa bradovica se je hudo babjim napadom branila, kar je na visočini zgubila, to si je pa na širini terena osvojila. Ostale bradovice je bolj v čislj imela, nobeni ni bilo poznati, da jih mrevari. Samo s tem jih je nadlegovala, da jim je ščetinice, s kterimi so bile kakor mladi ježeki obraščene, vsake kvatre od-strigla. Medužo in Harpije so stari kot grde ženske obraze vpodobljali, ali maha pod nosom in bradovic na obradku jim vendar niso delali. Zopet smo se premaknili, zopet druga babja prikazen. Črna je bila kakor vrana pod kolenom, z očmi je v eno mer tripala, strigla in kresala. Okolo sedemnajstih let je z enim pogledom več povedala, nego naši državni poslanci v vseh svojih dolgih izpričavanjih, zakaj so za dualizem glasovali. Te oči, ki so se

nekdaj svetile kakor zvezdice, te oči so zdaj bile motne in skaljene, kakor da bi demante v pajčevino zavil. Zopet smo se za pol koraka premaknili, in zopet se je prikazal drugi babji tipus. Dobro tretjino lica je založil sam nos. Prav za prav nos ni nič lepega na človeškem obrazu, pa naj bi bil še tako antikega grškega reza. Nos te babe je bil toliko, da je bradi v vas hodil; in če bi se bila baba malo napela, bog vo, če se ne bi bila mogla z nosom po bradi popraskati. Zopet se premaknemo, zopet sprememba. Nikdar ne bom pozabil vrata, ki se mi je prikazal! Vse žile, bile in kite je bilo lahko na njem prešteti kakor strune na harpi. Izpod prs, suhih kakor gosli, so se rivalne kaplje krvi leno druga za druge v gornje čardake. Zopet se premeknemo, zopet kaj novega. Dolga sloka baba, pretrgana kakor slezena, stoji pred menoj. Po vsem poltu se jej je poznalo, da mlada ni de-vičevala, nego hudičevala! In tako smo se naprej premikavali, in pri vsakem premikljaji sem imel drugo babjo prikazen pred seboj, kdo bi vse opi-sal! Čez tri ure sem nazadnje tudi jaz prišel pred cenitelja. Kakor sv. Mihalj dušo, tako je on mojo culico prevzel, in nje vrednost pretehtal. Za precej lahko je bila presojena, kajti samo dva goldinarčka sta mi bila do-pitana.

Če se bo kdo naših estetikarjev nad tem listkom spotikal, ter rekel, da stare babe študirati ni pristojen predmet, ta naj pomisli, da je največi odista Horac celo na staro babo odo pel. Profesorji sicer učé, da mora oda opevati „einen erhabenen würdigen gegenstand,“ Horac se tega pravila ni držal, pa je vendar oče vseh odespevcev. Kakor je Horac staro babo v častno in veličanstveno obliko ode vteknil, in s tem vendar ni to estetično odelo omadeževal in oskrnil, tako ravno nasprotno pusti Homer, da Hektor naj večo krasoto antikega sveta Heleno, za psico ima. Če hoče nad tem kdo nos v nebo vihati naj ga viha nad očetom Homerom ne nad menoj, ki ga samo navajam. Listek pa tudi ne more biti pisan po kalopu sestavkov, ki se po šolskih čitankah beró.

Ugovarjalo se mi bo, da je postava za posamezne dežele napravila marsiktero izjemo od tega §. 3. Jaz pa ne maram izjem za narod, katerega zastopam; jaz nočem izjeme, katere nemški narod ne potrebuje, pa tudi nemškemu narodu, za katerega ste Vi to postavili naredili, ne bo de teknila Vaša postava. Izvzeto je le to, koliko časa imajo otroci šolo obiskovati. Pa tudi v tem obziru je naravnost določeno, da sme otrok še le v prvem polletju 14. leta šolo zapustiti in da bo morebiti deželni zborom dovoljeno, še krajši čas odmeriti. Ako pa se skrajša čas šolskega obiskovanja, ostane nam ta nasledek, da se otrok, ki bi se imel težkih neizvzetih predmetov § 3 v krajšem času naučiti, celo nič ne bo naučil. Potem pa smo svoj namen tem manj dosegli, kajti nam ne gre za to, koliko časa se otrok uči, ampak kaj naj se uči. — Drugi paragrafi, ki o izjemah govorijo, obravnavajo samo sposobnost učiteljskih pripravnikov. Ti paragrafi so majhne važnosti, poprej omenjeni pa so prevažni za vsak narod, tudi za nemške.

Pa kaj celo te izjeme pomenijo? Ker določila, katere ste izjemoma prepustili deželni postavodajci, tej že itak po ustavi pripadajo, ste tudi s tem prepuščevanjem skrajšali našo pravico, ker nam to, kar ste nam danes per benevolentiam dali, vsako uro zopet lahko vzemete; mi pa nočemo to sprejemati kot darilo, kar nam gre po naši pravici. To pa moramo izrekati, da nam Vaše postopanje kali naše pravice. Deželni zboru pa sicer ni nič prepuščeno, kakor to, da sme šole in učitelje vzdrževati; za to naj bi deželni zbor smel skrbeti, v didaktično-pedagogičnem obziru pa bi po Vašem ne imel nobenega upliva in gledé šolskega vodstva nobene sodbje. To zadnje pa je zares največje važnosti. To pravim Nj. ekscelenci g. ministru uka, da nam nič ni tako pri srečju kakor to, kako se imajo naši otroci izrežati, in pa da se imajo otroci po splošno priznanem načelu podučevati v narodnem, materinem jeziku, kajti sicer je poduk golo trpinčenje in pedagogična surovost. To tirjamo kar naj bolj odločno, tega pa ne moremo pričakovati, ako ima učiteljska pripravnišča in določevanje učnega jezika v rokah ministra uka, kteremu se zdi naš jezik nesposoben, ki ga torej ne bo nikdar vpeljal.

Jaz le želim, da bi g. učni minister enkrat prišel v deželni zbor, v kterem sedim jaz in tovariši mojega prepričanja. On bi se tam prepričal, da je naš jezik sposoben tudi za parlament, da mora torej biti tudi primeren za ljudske in srednje šole; kaj pa da, našega jezika ne poznate — in kar jako obžalujem — še dolgo bomo morali čakati, predno se bo na mestu, na kterem sedi g. minister uka, razumel naš jezik. Vsaj pa bi bilo želeli, da bi se on v tej zadevi posvetoval z možmi, ki bi ga mogli o tem bolje podučiti.

To je torej gotovo, da je šolska postava proti ustavi, proti deželnim pravicam, da je tudi proti §. 19 postave o splošnih državljanskih pravicah, da je tudi proti priznanemu načelu enakopravnosti vseh narodov, da greši proti zdravemu poduku v materinem jeziku, da ima naravnost ponemčujoče namene, in da se jej protivi tudi ta okoliščina, ka otrok, ki se ima s sedmim letom začeti učiti, ki pa ima potem ostati v priprostem, delavnem življenji, vseh teh učnih predmetov ne more prebaviti. Mogoče je otroka tudi duševno umoriti.

Iz vseh teh razlogov in pri ogromnem delu, ki se ne da razbrati in vrediti, ni mogoče kaj drugega nasvetovati, nego naj se preide na dnevni red; jaz bom torej za ta nasvet glasoval in le želim, da bi to postavo zadela omenjena osoda, da bi se pa pri novem posvetovanji tako izdelala, kakor jo tirjajo avstrijske razmere, ne pa kakor jo je morebiti kdo po želji, svetu in zaokazu ministra uka za plačo izdelal po tujih izgledih. (Pravo! Pravo! v desni sredini.)

Dopisi.

Iz Ljubljane 26. apr. A. F. — [Izv. dop.] Da bi rjelo kakega bolj preprostega meščana narodne stranke na svoje zanjke, razposlalo je bilo v

svojem času konšt. društvo ponudne liste kandidatov v čisti slovenščini, in sicer odločili so takrat nemški patroni slovenščini prvo mesto. Tudi pri priliki, ko se je bil umestil dr. Suppan za mestnega župana, spoznal je za dobro spregovoriti nekaj besedi v domačem jeziku. Beseda, ki iz srca pride, v srce gre, pravi pregovor; ali so bile dr. Suppanove besede iz srca, dvomil bi človek. Povdarjal nam je, da bo skušal zadostovati tirjatvam vseh meščanov, ter si prizadeval odpraviti meje in zapreke, katere ločijo narodno in nenarodno stranko. Po teh besedah bi se smelo soditi, da bo sedanji magistrat občil nemški le z nemško stranko, ter pošiljal povabila, dopise in sploh druge korespondence v nemškem jeziku le tistim 500 meščanom, ki so se volitve vdeležili; drugim 700 volilem pa, ki so stali v opoziciji, vse le v domačem. Bomo videli. Parlamentovalo se bode v slov. Ljubljani seveda nemški, občilo nemški, uradovalo nemški, vse bo nemški. Zato pa meščani, pozor! Mi moramo magistrat prisiliti, da nam bo enakopraven; ne smemo držati več rok navskriž, ampak tirja naj vsak, da se na domačih tleh obravnava po domače. Kdor dobó kako nemško korespondenco, naj jo pošlje nemudoma magistratu nazaj, in tirja naj slovensko; le tako bomo pokazali, da še živimo, da se še nismo vdali, še ne propali. Če je prejšnje mestno zastopništvo tudi malo rabilo naš jezik, in in tako slab izgled dajalo, če prav se je narodno imenovalo, to nič ne de. Kar je minilo, je minilo; naše pravice so zmerom ene, in gibati se nam je pod vsemi okoliščinami. — Društvo „Sokol“ se je pomnožilo meseca marca in aprila za 50 udov. To društvo bo imelo letos pri taborih dosti prilike navduševati sebe in narod in širiti njegovo zavest. Čuje se, da nemški turnarji letos ne bodo šli nič na deželo, ker se ljudstva bojé, ampak sklenili so svoj razvoj „ad majorem Germaniae gloriam“ skrčiti le na Ljubljano. Šli bodo vsake tri tedne enkrat okolo Golovca in nazaj, da pokažejo svetu, ka znajo hoditi. Čudno, da teh turnarjev Ljubljana še ni videla, ali znajo telovaditi ali ne.

Iz Žavca 26. aprila. Z veseljem se danes še spominjamo včerajšnjega večera in pretečene noči, v kateri smo obhajali otvorenje naše nove čitalnice. Bog nam je ustregel z ugodnim vremenom, zato so nas čestiti bratje tudi od daleč osebno počastili, med njimi dr. Vošnjak iz Bistrice, dr. Kočevar in več drugih iz Celja, iz Laškega, iz Mozirja in iz Vranskega; kmotov iz domače in iz Griške fare je bilo veliko pričujočih. Vse je najprej nagovoril v kratki besedi g. predsednik in je primeril čitalnico vrtu, katerega je vsaki dobro vredjeni hiši potreba, da se v njem pridela zelenjadi in se zasadijo cvetlice, da ni samo v dobiček ampak tudi v veselje in kratek čas. Ta dvojni dobiček moremo iz vrta narodne čitalnice pa le za jemati, ako bomo pogosto vanj zahajali in se veselje radi vdeleževali. Drugi govor je imel eden društvenikov, koji je obširnije razložil pojem narodnosti, dokazuje da narodnost v splošnem pomenu je celi obstanek naroda, obstoječ iz jezika, šeg in vere ljudstva. Govoril je za kmeta razumljivo, ter je povdarjal da le oni so pravi narodnjaki, kateri jezik šege in vero ljudstva spoštujejo in to trojico ohraniti si prizadevaje. Na zahtevanje poslušalcev stopi kot tretji z mnogimi živoklici g. dr. Vošnjak na oder in kaže, da mi nismo nepraktični, kakor sovražniki trdijo, ampak praktični smo, ko zahtevamo, da se nam pravica skazuje z narodnimi šolami in uradnijami. Mi nismo prenapeti v svojih tirjatvah, ker hočemo, da se vsi Slovenci v eno deželo združijo. Deklamacija sta prevzela dva šolarja in sta Arlič-ovo „Očetova kletev“ kaj lepo in neprestrašeno deklamovali. Vsi, tudi priprosti so nju občudovali. G. župnik Ripšl je prinesel pozdrav Sevniske čitalnice. Med govori so peli naši pevci sami Savinsko dolino, Molitev kmeta, Budnico, Bubenj, Naprej, pavrlo dobro. Prve dve pesmi sestavljeni so od našega g. Kovača, koji je v teh pesmih pokazal, da umeje duh naroda, je pa tudi svoje pevce jako dobro izuril. Ker je beseda že dolgo trajala so se brali pozdravi nekterih znanih narodnjakov, kakor g. dr. J. Bleiweis-a, dekana

Sklepam pa ta spis s narodnim pregovorom, ki sem ga v Jarnikovem etimologikonu našel in ki pravi: sam bog je v čisti vodi umit, mi vsi drugi le s pomij!

V Zagrebu.

—p.

Poslednji bosanski kralj.

(Zgodovinsko-romantičen obraz; česki spisal Prokop Chochołowšek, poslovenil Podgoričan.)

VI.

Krasen je dan, pomladanski dan, solnce se je prikazalo, kakor se prikaže morje množnih demantov na vedrem nebem oboku, ki ga ne kali ni oblaček. Mogočen vrisk ta dan iz Bobovca in obližja prodira v oblake. Velike bogomolje zvonovi slovesno pojó, in veselo se oglašajo; mogočno bosniškim prestoličanom grme topovi, grme neštevilnemu narodu, ki se je ta dan zbral in raztaboril okrog mesta in pod širim nebom, — mogočno mu oznanjajo, da Nikolaj, Modruški vladika s kraljevsko krono diči glavo kralju Štefanu Tomaževiću.

Kakova trenotja so zmerom sveta narodu. Komur se je že dijadem kedaj vil okrog čela, ta se je povspel navadnemu svetu na vrhunec; ta vesla visoko nad svojega naroda prvaki, kterim je zavetnik, bramba; ki silo in slavo, moč in veličest stinja v svoje osobi.

V mestu po ulicah in okrog mesta pod širim nebom začne poklekavati ljud, ko zapojó zvonovi in zagrmé topi. Trka na prsi in križa se. Na enkrat pak nastane tihota po malo popreje hrumnem mestu in obližji, tihota taka, kakoršna je v bogomolji; le rahla molitev kipi k Bogu, kraljem in narodom gospodu — na blagost kronanemu kralju, na blagost narodu in na slavo domovini!

Umolknili so zvonovi, utihnili topovi na Bobovski trdnjavi. Zdaj še le jame vstajati narod; — splošen radosten krič se razgrne po mestu in po

okrogu, kakor da bi radi stresnili nebeški obok. „Zdrav Štefan Tomažević, kralj Bosni! — Raste naj njegovega imena slava, širi se bosniškega naroda mogočnost!“

Vendar-le je bila resnična trditev Tomaževićeva, ki je dejal: odlesk kraljevske krone narodova srca se železom priklene k njemu in k njegovemu prestolu, da prežari tudi nevero v pravico do prestola krivično prisvojenega. Marsikomu se je osornost zbudila v srci, da, saj smo videli in čuli: tudi perjanici so godrnjali, ko je bila pobegnila udova kraljica; ali na enkrat je mrknila ta osornost: vsenu narodu jame veselje igrati v prsih, ko se po končanih cerkvenih obredih na belem konji slavno in mogočno prikaže kralj s krono na glavi, s žezlom v roci, v škrlat zaviti, in ko so okrog njega zbrani najmogočnejši županje bosniške kraljevine.

Od same radosti se Tomaževiću žari obraz žari oko. Ves srečen, ko so bili nehali slovesni cerkveni obvedje, do cela blagosten pozno po noči že v pričó svoje matere v tihoti poljubi tudi ta dan kronano krasno srbsko Marijo.

„No ljuba moja Marija,“ — povpraša poln radostne zaupnosti, „ali veruješ zdaj, da moj narod, ki mi je tako zvest, tvoje domovino osvobodil turške sužnjosti?“

„Bog daj,“ — vzdihne Marija, „da bi še kedaj videla, da sv. križa prapor plapolja na Smederevskem zidovji, srbskega naroda, tega, to znam ne vidim nikoli več združenega, ker ga je ta kruti vitez razpršil na vse končine po svojem področji.“

„Le strpi še nekoliko časa“ — teši jo Tomažević, „ko hitro Mohamedanom polumesec pade v blato, tvoj narod začuje moj glas, zbere se zopet osvobođen zdanje sužnjosti po mestih in vaseh svoje domovine, — in Srbska bode potlej zedinjena z Bosno nepredorljiv zid bisurmanskim napadom.“

(Dalje pr.)